

СУҒУРТА КОМПАНИЯЛАРИ МОЛИЯВИЙ БАРҚАРОРЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШ ЙЎЛАРИ

Исламов Шухратжон Туйчибаевич

*корпоратив молия ва қимматли
қозғозлар кафедрасининг катта ўқитувчиси
Тошкент молия институти
E-mail: islamov_shukhrat@bk.ru (98-366-09-21)
ORCID: 0009-0000-6328-1127*

Аннотация

Мақолада суғурта компаниялари молиявий барқарорлигини таъминлашнинг имлий асослари ва долзарблиги асосланган. Суғурта компаниялари молиявий барқарорлигини аниқлаш, унинг иқтисодий мазмуни ва аҳамиятига доир иқтисодчи олимларнинг илмий тадқиқотлари қисқача баён этилган. Ўзбекистон суғурта бозорининг кейинги йиллардаги ривожланиш динамикаси ва тенденциялари таҳлил қилинган. Суғурта компаниялари молиявий барқарорлигини таъминлашга доир илмий таклиф ва амалий тавсиялар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: суғурта, умумий суғурта, ҳаётни суғурта қилиш, суғурта мукофоти, мажбурият, қайта суғурталаш, маржа, норматив, низом капитали, тўлов қобилияти.

ПУТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ

Исламов Шухратджан Туйчибаевич

*старший преподаватель кафедры
корпоративных финансов и ценных бумаг
Ташкентский финансовый институт
E-mail: islamov_shukhrat@bk.ru (98-366-09-21)
ORCID: 0009-0000-6328-1127*

Аннотация

В статье акцентируется внимание на актуальность обеспечения финансовой устойчивости страховых компаний. Кратко описаны научные исследования экономистов, связанных с проблемами финансовой устойчивости страховых компаний, подвергается анализу ее экономическое содержание и значение, исследованы динамика и тенденции развития страхового рынка Узбекистана, а также разработаны предложения и практические рекомендации по обеспечению финансовой устойчивости страховых компаний.

Ключевые слова: страхование, общее страхование, страхование жизни, страховая премия, обязательства, перестрахование, маржа, норматив, уставный фонд, капитал, платежеспособность.

WAYS TO ENVIRONMENT FINANCIAL STABILITY OF INSURANCE COMPANIES

Islamov Shukhratjon Tuychibaevich

*Senior lecturer of the department
corporate finance and securities
Tashkent Institute of Finance*

E-mail: islamov_shukhrat@bk.ru (98-366-09-21)

ORCID: 0009-0000-6328-1127

Abstract

The article focuses on the relevance of ensuring the financial stability of insurance companies. The scientific research of economists related to the problems of financial stability of insurance companies is briefly described, its economic content and significance is analyzed, the dynamics and development trends of the insurance market of Uzbekistan are studied, and proposals and practical recommendations are developed to ensure the financial stability of insurance companies.

Key words: insurance, general insurance, life insurance, insurance premium, liabilities, reinsurance, margin, standard, authorized capital, capital, solvency.

Кириш

Суғурта компаниялари томонидан жисмоний ва юридик шахсларга кўрсатиладиган суғурта хизматлари сонини кўпайтириш, аҳолининг суғурта хизматларидан фойдаланиш орқали молиявий саводхонлигини янада ошириш, суғурта компаниялари томонидан суғурта мажбуриятларини ўз вақтида ва тўлиқ таъминланиши бевосита суғурта компанияларининг

молиявий барқарорлигига боғлиқ ҳисобланади. Кейинги йилларда Ўзбекистонда суғурта тармоғини ривожлантириш борасида кенг қўламли ислохотлар амалга оширилиб келинмоқда. Хусусан 2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт Стратегиясида “аҳолига кўрсатилаётган тиббий хизмат сифатини ошириш, бюджет маблағларидан самарали фойдаланиш, тиббий хизматларни марказлаштириш ва аҳолини тиббий суғурталаш амалиётини жорий қилиш” каби устувор вазифалар белгиланган [1].

Таъкидлаш лозимки, кейинги йилларда суғурта компаниялари молиявий барқарорлигини таҳлил қилиш, суғурта компаниялари фаолиятини ривожлантириш борасидаги мавжуд муаммоларни аниқлаш ва уларни бартараф этиш юзасидан салмоқли ишлар амалга оширилган бўлса-да, айнан молиявий барқарорликни баҳоловчи аниқ меъзонларни ишлаб чиқиш, мазкур кўрсаткичларни суғурта компаниялари фаолиятига кенг тадбиқ этиш, халқаро амалиётда суғурта компаниялари рейтингини аниқлашда фойдаланиладиган асосий молиявий коэффицентлардан фойдаланиш борасида бир қанча камчиликлар мавжуд. Шунга мувофиқ, иқтисодиётнинг ривожланишида муҳим аҳамият касб этувчи суғурта компаниялари молиявий бақарорлигини ошириш орқали аҳоли ва юридик шахсларни мазкур бозорнинг фаол иштирокчисига айлантириш борасида илмий ва амалий ишларни амалга ошириш лозим.

Адабиётлар шарҳи

Суғурта компанияларининг молиявий барқарорлигини таъминлаш орқали кўшимча капитал жалб қилиш имкониятларини ошириш, суғурта компанияларини капитал бозоридаги иштирокини янада такомиллаштириш ва молиявий барқарорлик коэффицентларини аниқлашнинг методологик асосларини ёритишга доир хорижий ва мамлакатимиз иқтисодчи олимлари томонидан тадқиқотлар амалга ошириб келинмоқда.

Компанияларнинг молиявий барқарорлигини таъминлаш нафақат компаниянинг ички корпоратив бошқарув тизими балки давлатнинг макроиқтисодий тартибга солиш инструментлар самарадорлигига боғлиқ ҳисобланади. Чунки бевосита юқори турувчи вазирлик ва ташкилотлар томонидан қабул қилинадиган норматив-меъёрий ҳужжатларни амалиётга самарали тадбиқ этилиши компанияларнинг истиқболли молиявий ҳолатини белгилашда муҳим ўрин тутди [2]. Молиявий барқарорлик яшил инновацияларнинг ўсиши ва тарқалишида муҳим рол ўйнайди ва янада барқарор ҳамда экологик тоза иқтисодиётни яратишга ёрдам беради [3].

Молиявий барқарорлик молиялаштириш учун кўшимча имкониятларни яратиш, капитал қийматини оптималлаштириш, иқтисодий ўсиш ва инвестициялар учун шароит яратиш орқали экологик инновациялар учун қулай муҳитни таъминлаши мумкин [4]. Молиявий барқарорлик нафақат компанияларнинг инвестицион имкониятларини ошириш, балки умумий иқтисодий ривожланишга ҳам бевосита таъсир кўрсатади. Молиявий бозорлар барқарор бўлганда, иқтисодиёт юқори даражадаги ўсиш ва инвестициялар кўламини ошириш орқали инновацияларни амалиётга тадбиқ қилиш имкониятини яратади [5].

Компанияларнинг молиявий барқарорлик кўрсаткичларини аниқлаш ўзига хос мураккаб жараён бўлиб, аниқ бир кўрсаткичларни ўзи молиявий барқарорлик ҳолати бўйича тўлиқ тасаввурни шакллантириш имконини бермайди. Шунинг учун, иқтисодий тизимни ривожланиши билан бир қаторда замонавий молиявий барқарорлик кўрсаткичлари таҳлили ҳам мос равишда такомиллашиб боради. Молиявий барқарорликни баҳолашнинг аниқ механизми мавжуд эмас, чунки ушбу кўрсаткичларнинг ўзгаришига аксарият ҳолатларда давлатнинг пул-кредит сиёсати бевосита таъсир кўрсатади. Айниқса, сўнгги йилларда юз бераётган жаҳон иқтисодий-молиявий инқирозларнинг кузатилаётганлиги ана шу кўрсаткичларни ҳар томонлама тадқиқ этиб боришни тақозо этмоқда [6]. Ж.Г. Шиназининг фикрича, молиявий тизим, агар иқтисодий ресурслар, молиявий рисклар, уларни баҳолаш ва бошқаришни самарали тақсимлаш амалга оширилсагина барқарор ҳисобланади. Ушбу таъриф орқали муаллиф молиявий барқарорликка эришишнинг муҳим жиҳати ҳисобланган, яъни айнан рискларни баҳолаш ва уларни бошқаришга эътибор қаратади [7]. Мамлакатимиз иқтисодчи олимлари томонидан акциядорлик жамиятлари молиявий барқарорлик кўрсаткичларини аниқлашга доир қатор тадқиқотлар амалга оширилган бўлиб, профессор А.У. Бурхановнинг фикрига кўра, молиявий барқарорлик фойда олиш ва қарзларни тўлаш, корхона ўз фаолиятини молиялаш имконияти ва ресурслар айланиш тезлигининг бир маромда ривожланиб боришига асосланган корхоналар фаолиятининг комплекс кўрсаткичидир [8]. Суғурта компанияларининг молиявий барқарорлигини тавсифлашда тўловга лаёқатлилиқ кўрсаткичидан ташқари, риск шароитида суғурта компаниясининг ташқи иқтисодий муҳитдаги ўзгаришларга мослаша олиш имкониятлари ҳам баҳоланиши лозим, деб ўйлаймиз. Чунки молиявий барқарорликни таъминлашнинг асосий шартларидан бири ҳам, риск мавжуд бўлган ҳолатда молиявий ресурсларни оптимал жойлаштириш ҳисобланади [9].

Таҳлил ва натижалар

Кейинги йилларда суғурта компаниялари фаолиятида ихтиёрий суғурта турлари бўйича ўсиш суръатлари кузатилмоқда, бу эса суғуртанинг реал ривожланиши ва суғурта компаниялари хизматларига бўлган ишонч даражасининг ортганидан далолат беради. Таҳлил натижаларидан кўринадик, 2023 йил 1 январ ҳолатига суғурта компаниялари сони 42 тани ташкил этган бўлса, шундан 8 та ташкилот ҳаётни суғурталаш фаолияти билан шуғулланади. Устав капитални ошириш бўйича кўрилган чоратadbирлар натижасида 2022 йил давомида суғурта ташкилотларининг умумий устав капитали 18,5 %га ўсди ва 1 884,11 млрд сўмни ташкил этди. 2022 йил якунига келиб, суғурталовчиларнинг инвестицион портфели 26,8 %га ошиб, 4,75 трлн сўмни ташкил этган (1-жадвал).

1-жадвал.

Ўзбекистон суғурта бозори ривожланишининг асосий кўрсаткичлари*

Йиллар	Суғурта компаниялари сони	Суғурта мукофотлари (млрд сўм)	Суғурта қопламалари (млрд сўм)	Жами устав капитали (млрд сўм)
2010	34	175,5	27,6	200,1
2015	30	515,5	111,2	420,7
2016	26	692,6	130,5	443,1
2017	27	927,4	269,9	321,6
2018	30	1635,2	460,8	543,1
2019	36	2313,9	813,5	755,2
2020	40	2212,1	732	1439,1
2021	42	3733,5	1235	1439,1
2022	41	6231,6	2103	1884,11

*Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги суғурта бозорини ривожлантириш агентлигининг расмий сайти маълумотлари асосида муаллиф томонидан тайёрланган.

Суғурта компаниялари томонидан амалга оширилган инвестицион фаолиятнинг асосий қисми тижорат банкларининг депозитлари улушига тўғри келиб таҳлил қилинаётган даврда уларнинг миқдори 31,2 %га ошиб 2,90 трлн сўмни ташкил этган. Таъкидлаш лозимки, кейинги йилларда суғурта компаниялари институционал инвестор сифатида Тошкент РФБ қимматли қоғозлар савдо улушида юқори ўринлардан бирини эгаллаб келмоқда. Суғурта компаниялари томонидан қимматли қоғозларга йўналтирилган инвестициялар 2022 йил якуни бўйича 17,5 %га ўсиб, 1297,92 млрд сўмни ёки суғурта ташкилотлари инвестицияларининг 27,1 %ини ташкил этган. Жадвал маълумотларидан кўринадик, 2022 йил давомида

суғурталовчилар томонидан йиғилган умумий суғурта мукофотлари 67,0 %га ўсиб, 6,23 трлн сўмни ташкил этди. Шу билан бирга, таҳлил қилинаётган даврда ҳаётни суғурталаш бўйича тўловлар 112,6 % га ошиб, 1 524,68 млрд сўмни ташкил этган. Хусусан, ихтиёрий суғурта турлари бўйича тўловлар 76,89 % га ўсиб, суғурта ташкилотлари томонидан йиғилган барча суғурта мукофотларининг 5,71 трлн сўмини ёки 91,68 % ини (2021 йилда 86,54 %) ташкил этди. Шу билан бирга, 2022 йил мобайнида мажбурий суғурта хизматлари бўйича тўловлар 3,18 % га ошиб, 518,04 млрд сўмни ташкил этган.

Таъкидлаш лозимки, кейинги йилларда суғурта компаниялари томонидан қўшимча молиявий захираларнинг йиғилиши ва инвестицион фаолиятини диверсификациялаш борасида амалга оширилган ислохотлар натижасида уларнинг молиявий барқарорлик даражаси ҳам босқичма-босқич яхшиланиб бормоқда. Бироқ амалга оширилган таҳлил маълумотларидан аниқландики, айрим суғурта компаниялари томонидан молиявий барқарорлик даражалари бўйича белгиланган миқдорлар даражаси паст фоизларда сақланиб қолмоқда. Маълумки, суғурта компаниялари молиявий барқарорлик даражасини баҳолашда уларнинг тўловга қобилияти кўрсаткичлари муҳим ўрин тутди. Суғурталовчиларнинг (қайта суғурталовчиларнинг) тўлов қобилияти - суғурталовчиларнинг (қайта суғурталовчиларнинг) ўз молиявий мажбуриятларини ўз вақтида ва тўлиқ бажара олиш қобилиятидир. Тўлов қобилиятининг асоси бўлиб шакллантирилган устав капитали, етарли суғурта захиралари, шунингдек қайта суғурта қилиш тизимининг мавжудлиги ҳисобланади. Халқаро ва миллий рейтинг тизимларига асосан, тўлов қобилияти маржасининг етарлилиги нормативи 1 дан кам бўлмаслиги шарт.

Тўлов қобилияти маржасининг етарлилиги нормативи тўлов қобилияти маржасининг ҳақиқий миқдорини тўлов қобилияти маржасининг норматив миқдорига бўлган нисбатига тенг бўлиб, қуйидаги формула бўйича ҳисобланади:

$$ТҚМЕН = ТҚМХМ / ТҚМНМ$$

Бу ерда, ТҚМЕН – тўлов қобилияти маржасининг етарлилиги нормативи; ТҚМХМ – тўлов қобилияти маржасининг ҳақиқий миқдори; ТҚМНМ – тўлов қобилияти маржасининг норматив миқдори.

Умумий суғурта соҳасида ёки фақат қайта суғурта фаолиятини амалга оширадиган суғурталовчилар учун тўлов қобилияти маржасининг норматив миқдори бўлиб, қуйидаги учта миқдорнинг энг каттаси ҳисобланади:

суғурта фаолияти тўғрисидаги қонунчилик ҳужжатларига мувофиқ,

суғурталовчи учун белгиланган устав капиталининг энг кам миқдори;

“мукофотлар усули” бўйича ҳисобланган миқдор;

“тўловлар усули” бўйича ҳисобланган миқдор.

Ўзбекистон Республикасида фаолият юритаётган айрим суғурта компанияларининг тўлов қобилияти маржасининг етарлилиги коэффиценти бўйича маълумотлар 2-жавдалда келтирилган.

2-жадвал.

Ўзбекистон Республикаси суғурта компаниялари тўлов қобилияти маржасининг етарлилиги коэффиценти*

т/р	Суғурта компания номи	Тўлов қобилияти маржасининг етарлилиги коэффиценти		Ўзгариши, %
		30.09.2022	30.09.2021	
Умумий суғурта соҳаси				
Умумий суғурта соҳаси учун жами:		1,3071	1,7616	-25,8%
1.	«O‘zbekinvest» ЭИСК	3,2860	6,3730	-48,4%
2.	«Universal sug‘urta»	1,8039	1,3490	+33,7%
3.	«Trust-insurance»	1,7458	0,9585	+82,1%
4.	«Temiryo‘l su g‘urta»	1,5561	2,6984	-42,3%
5.	«Euroasia insurance»	1,4366	1,7877	-19,6%
6.	«O‘zagrosug‘urta»	1,3865	1,6347	-15,2%
Ҳаётни суғурта қилиш соҳаси				
Ҳаётни суғурта қилиш соҳаси учун жами:		1,0146	1,1788	-13,9%
1.	«Euroasia life insurance»	1,0412	1,0164	+2,4%
2.	«Kafolat hayot insurance»	1,0006	0,9634	+3,9%
3.	«Apex life insurance»	1,0003	1,0038	-0,4%
4.	«Agros hayot»	0,9293	1,5950	-41,7%
5.	«O‘zbekinvest hayot sug‘urta kompaniyasi»	0,9197	1,1137	-17,4%
6.	«Farovon sug‘urta»	0,8422	1,0295	-18,2%

*Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги суғурта бозорини ривожлантириш агентлигининг расмий сайти маълумотлари асосида муаллиф томонидан тайёрланган.

Таҳлил жараёнига умумий суғурта соҳасидаги тўлов қобилияти маржасининг етарлилиги коэффиценти бўйича етакчи компаниялари ҳамда ҳаётни суғурта қилиш соҳасидаги паст даражага эга бўлган компаниялар жалб қилинган. Жадвал маълумотларидан кўринадики, ҳар икки суғурта соҳаси бўйича умумий коэффицент ижобий, яъни 1 дан катта бўлса-да, бироқ умумий суғурта соҳаси бўйича -25,8 %га ва ҳаётни суғурта қилиш соҳаси бўйича эса -13,9 %га камайганлигини кўриш мумкин.

Суғурта компаниялари молиявий барқарорлигини баҳолашда фойдаланиладиган асосий коэффицентларидан бири активлар рентабеллиги

(ROA-Return of Assets) va хусусий капитал рентабеллиги (ROE-Return on equity) ҳисобланади. Активлар рентабеллиги коэффиценти молиявий менежерларнинг иш сифатини баҳолаш, компаниянинг барча активларидан фойдаланиш самарадорлиги ва, шу билан бир қаторда, компания мулкдан фойдаланиш самарадорлигини кўрсатувчи молиявий коэффицент бўлиб, пул бирликлари ҳисобига компаниянинг ҳар бирлик активи қанча соф фойда олиб келишини кўрсатувчи молиявий коэффицент ҳисобланади. Бошқача қилиб айтганда, компания мулкига инвестиция қилинган ҳар бир пул бирлигидан қанча фойда тушишини ифодаловчи кўрсаткичдир. Ўзбекистон Республикасида фаолият юритаётган айрим суғурта компанияларининг активлар ва хусусий капитал рентабеллиги коэффицентлари бўйича маълумотлар 3-жавдалда келтирилган.

3-жавдал.

**Суғурта компанияларининг ROE ва ROA коэффицентлари
бўйича маълумотлари***

т/р	Суғурта компания номи	ROE		ROA	
		30.09.22	30.09.21	30.09.22	30.09.21
Умумий суғурта соҳаси					
Умумий суғурта соҳаси учун жами:		7,40%	4,05%	2,59%	1,62%
1.	«My-insurance»	35,65%	3,40%	8,70%	0,27%
2.	«Apex insurance»	33,62%	5,28%	4,74%	0,91%
3.	«DD general insurance»	30,21%	1,25%	13,81%	0,56%
4.	«SQB insurance sug'urta»	22,04%	7,69%	6,81%	6,31%
5.	«Xalq sug'urta»	21,95%	16,18%	7,72%	5,05%
6.	«Temiryo'l sug'urta»	19,81%	25,28%	8,54%	9,29%
7.	«Gross sug'urta kompaniyasi»	19,45%	5,60%	3,99%	0,71%
8.	«Global insurance group»	17,61%	5,08%	6,59%	1,89%
Ҳаётни суғурта қилиш соҳаси					
Ҳаётни суғурта қилиш соҳаси учун жами:		2,5%	1,9%	0,9%	0,7%
1.	«New life sug'urta mpaniyasi»	10,9%	0,2%	3,1%	0,1%
2.	«Alfa life insurance»	5,4%	4,2%	3,0%	2,2%
3.	«Euroasia life insurance»	3,4%	5,6%	1,2%	2,2%
4.	«Farovon sug'urta»	2,7%	6,0%	1,3%	4,0%
5.	«O'zbekinvest hayot sug'urta»	0,5%	2,5%	0,1%	0,4%
6.	«Apex life insurance»	-0,3%	1,0%	-0,2%	0,3%
7.	«Kafolat hayot insurance»	-0,8%	-3,3%	-0,6%	-2,1%
8.	«Agros hayot»	-2,9%	1,3%	-1,6%	0,3%

*Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги суғурта бозорини ривожлантириш агентлигининг расмий сайти маълумотлари асосида муаллиф томонидан тайёрланган.

Бошқача айтганда, ROE (Return on equity) компания соф фойдасини

хусусий капиталига нисбатини ифодалайди ва фоизлар орқали баҳоланади. ROE инвесторларга компания ўз капиталидан қанчалик самарали фойдаланаётганини баҳолаш имконини беради. ROA (Return of Assets) компания соф фойдасини унинг активларига нисбатини акс эттиради ҳамда фоизларда ифодланади, инвесторларга компания активларидан қанчалик самарали фойдаланишини баҳолаш имконини беради. 3-жадвал маълумотларида умумий суғурта соҳасидаги энг юқори рентабелликка эга бўлган компаниялар келтирилган бўлса, ҳаётни суғурта қилиш соҳаси эса энг паст даражада коэффицентларга эга бўлган компаниялар келтирилган. Ушбу жадвал маълумотларидан кўринадикки, умумий суғурта соҳасида ҳар икки коэффицентда ҳам таҳлил қилинаётган даврда ижобий ўсиш кузатилган бўлиб дастлабки учта суғурта компанияларининг таҳлил давридаги соф фойдасини деярли уч баробарга ошганлигини умумий коэффицентни юқори бўлишини таъминлаган. Ҳаётни суғурта қилиш соҳасида ҳам ҳар иккала коэффицент бўйича ижобий тенденция кузатилган бўлсада, «Areh life insurance», «Kafolat hayot insurance» ва «Agros hayot» каби суғурта компаниялари молиявий барқарорлигини ижобий баҳолаш қийин. Мазкур компаниялар томонидан компанияни истиқболли ривожлантиришга доир стратегияларни қайта кўриб чиқиш ва инвестицион имкониятларини ошириш борасида қарорлар қабул қилиш зарур.

Хулоса

Миллий амалиётда низом капиталида давлат улуши бўлган акциядорлик жамиятлари фаолият самардорлигини баҳолашга доир меъёрий-ҳуқуқий ҳужжат ишлаб чиқилган бўлса-да, ушбу Низом қоидалари тижорат банклари ва суғурта компанияларига нисбатан татбиқ этилмайди. Бизнингча, суғурта компаниялари фаолият самардорлиги ва молиявий барқарорлигини баҳолашда халқаро стандартлар ва халқаро рейтинг агентликлари ҳисоблаш методикасига асосланган Низом ишлаб чиқилиши ва амалиётга тадбиқ этилиши лозим. Бунинг натижасида эса, суғурта компаниялари ўртасида рақобат муҳитини ривожлантириш билан бирга инвестицион жозибадорлигини янада ошириш имконияти вужудга келади.

Халқаро амалиёт тажрибаларидан аниқландикки, АҚШ ва Буюк Британия компанияларида ROE ўртача қиймати 10-12%ни ташкил қилади. Капитал рентабеллигини баҳолашнинг асосий мезони - бу инвестор бошқа лойиҳаларга сармоя киритиши мумкин бўлган муқобил даромад миқдори билан солиштириш асосида олинган натижа ёки хулоса ҳисобланади. Коэффицент қанчалик юқори бўлса, инвестициялар миқдори мос равишда

иқтисодий самарадорлиги юқори бўлади. Агар капитал рентабеллиги нолдан паст бўлса, келгусида компанияга инвестициялар киритиш орқали бирон натижага эришиш мавхум бўлиб қолади. Қоида тарикасида коэффицент қиймати бошқа компаниялар акцияларига, облигацияларга ва “ўта оғир” ҳолатларда банкка қўйилган муқобил инвестициялар билан таққосланади.

Суғурта компаниялари молиявий барқарорлигини аниқлашда юқоридаги коэффицентлардан ташқари турли моделлар ва алгоритмлардан фойдаланилмаётганлиги бугунги кундаги асосий муаммолардан бири саналади. Таъкидлаш лозимки, акциядорлик жамиятларида корпоратив бошқарув самарадорлигини баҳолашда бир қанча кўрсаткичлардан фойдаланилаётган бўлсада, бироқ мазкур услубиятдан акциядорлик жамиятларида фойдаланилмаётганлиги хорижий инвесторларни жалб қилишдаги асосий камчилик сифатида қараш мумкин. Чунки халқаро инвесторларни капиталдан фойдаланишдаги самарадорлик кўрсаткичларининг жорий ҳолатидан ташқари, уни истиқболда келтириши мумкин бўлган фойдалалилик даражаси муҳим ҳисобланиб, шу сабабли ҳам инвестицион жозибадорлик ортиши натижасида, капитал самарадорлиги ошади ҳамда капиталлашув жараёнларининг тезлашади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги “2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт Стратегияси” ПФ-60-сон Фармони. – <https://lex.uz/docs/5841063>
2. Xiuping Hua, Jianda Bi, Haoqian Shi, The appropriate level of financial inclusion: The perspective of financial stability, *China Economic Quarterly International*, Volume 3, Issue 3, 2023, – P. 167-178, ISSN 2666-9331. – <https://doi.org/10.1016/j.ceqi.2023.08.001>(<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666933123000291>)
3. Santos-Arteaga, F. J., Tavana, M., Torrecillas, C., & Di Caprio, D. (2020). Innovation dynamics and financial stability: a European Union perspective. *Technological and Economic Development of Economy*, 26(6), 1366-1398. – <https://doi.org/10.3846/tede.2020.13521>
4. Xin Long Xu, Tao Shen, Xi Zhang, Hsing Hung Chen, The role of innovation investment and executive incentive on financial sustainability in tech-capital-labor intensive energy company: Moderate effect, *Energy Reports*, Volume 6, 2020, – P. 2667-2675, ISSN 2352-4847. – <https://doi.org/10.1016/j.egyr.2020.09.011>(<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352484720313226>)

5. Sultan Alzakri, Does financial stability inspire environmental innovation? Empirical insights from China, Journal of Cleaner Production, Volume 416, 2023, 137896, ISSN 0959-6526. – <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.137896>. (<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652623020541>)
6. Charles Freedman Clyde Goodlet. Financial Stability: What It Is and Why It Matters. No. 256, November 2007. C.D. Howe Institute Commentary: <https://www.researchgate.net/publication/23799588>.
7. Garry J. Schinasi Safeguarding financial stability: theory and practice/Garry J. Schinasi – Washington, D.C.: International Monetary Fund. 2005 – Pp. 94-97
8. Бурханов А.У. Корхоналар молиявий барқарорлиги: назария ва амалиёт Монография – Т.: Инновацион ривожланиш нашриёт-матбаа уйи, 2019. –160 б.
9. Носиров Ж.Т. Суғурта компанияларининг молиявий барқарорлигини таъминлаш амалиётини такомиллаштириш. Иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) ... диссертацияси автореферати. – ТДИУ. 2021.
10. Ўзбекистон Республикаси Иқтисодиёт ва молия вазирлиги суғурта бозорини ривожлантириш агентлиги. – <https://imda.uz/oz/2022-yillik-korsatkichlar>
11. Hamdamov O. ANALYSIS OF THEORETICAL METHODS RELATED TO DETERMINATION OF COST OF CAPITAL IN FINANCIAL MANAGEMENT. International Finance and Accounting 2020. 3 (2020): 2.
12. Hamdamov O. IMPROVING FINANCIAL RISK MANAGEMENT METHODOLOGY //International Finance and Accounting. – 2020.– Т. №. 6. – С.